

Moshe Idel, *Perfecțiuni care absorb: Cabala și interpretare*

Ed. Polirom, Iași, 2004, prefață de Harold Bloom, traducere de Horia Popescu.

Cei care se preocupă de problematica religiilor și în special de Cabala regăsesc în *Perfecțiuni care absorb: Cabala și interpretare* a lui Moshe Idel o nouă viziune asupra modurilor de înțelegere a Torei în mistică iudaică. Harold Bloom, în prefață, consideră acest volum o împlinire a proiectului anunțat de Idel în 1988 prin *Cabala noi perspective*. Însă se mai poate adăuga faptul că acest volum se înscrie în demersul preconizat prin *Hasidism între extaz și magie* [1995, ediția românească 2001] și *Messianic Mystics* [1998], deoarece opera sa este într-o progresivă dezvoltare în timp. Despre acest volum se poate spune că este unul semnificativ în cercetarea fenomenului mistic iudaic, deoarece trece dincolo de cercetările efectuate până la acest moment în domeniu.

Prin cercetarea sa, Idel pune accentul pe “arcanizare”, “arcan” și hermeneutică, pe caracterul dublu al Torei, o dată de text care absoarbe lumea și pe Dumnezeu, pe infinitățile interpretării în Cabala, sau pe ideea că Tora menține și conține totul; pe

tipuri de arcanizare magice și mistico-magice, studierea Torei, pe analizarea formelor radicale ale hermeneuticii evreiești, simbolism și alegorie, mutabilitate și adaptare a Torei, pe tradiție și transmitere. Toate aceste aspecte sunt tratate și împreună reflectă suma preocupărilor lui Idel, preocupări de un caracter complex și detaliat de-a lungul întregii sale cariere de până la acest volum. Despre care se spune că este cea mai importantă carte a sa, și cu siguranță una fundamentală în înțelegerea demersului acestui savant.

H. Bloom spune despre lucrarea aceasta că este o operă avansată, care merge dincolo de studiile consacrate până acum de Idel Cabalei, iar acest lucru este unul esențial. Studiul este unul avansat deoarece propune o nouă viziune asupra subiectului. După aproape un deceniu și jumătate de la *Cabala noi perspective*, avem în acest moment un rezultat al acestui proiect. El vine în consonanță cu cercetările sale și se cuvin menționate soliditatea și, în același timp, dinamica ideilor. Ele au fost șlefuite și bine repartizate în această operă fundamentală a cercetării fenomenului cabalistic. Deoarece, în viziunea lui Idel, aspectul principal al culturii evreiești este cel cumulativ, iar dinamica religiei evreiești se poate defini atât prin continuități cât și prin schimbări radicale.

Pe de o parte, avem sintagma «textul care absoarbe lumea», adică Biblia ebraică, textul canonic. De aici se desprinde abordarea intratextuală (cea care presupune rearanjarea unităților lingvistice din textul interpretat) și care intră în abordarea intracorporală (aceea care exclude introducerea unei terminologii elaborate, și

ABOUT THE AUTHOR:

Ph.D. candidate, Faculty of European Studies, Babes-Bolyai University, Cluj, Romania. E-mail: pmmoldovan@yahoo.com

KEY WORDS:

Kabbalah, interpretation, hermeneutics, Jewish mysticism, Moshe Idel.

a cărei terminologie este străină de textul interpretat). Abordare care se deosebește de cea extratextuală sau altfel spus intercorporală, deoarece aici Tora este folosită și nu interpretată, de unde reiese o dimensiune interioară a textului canonic. Este analizată și concepția care presupune Tora drept paradigma, sau modelul creației. Iar pe de altă parte, avem sintagma “textul care îl absoarbe pe Dumnezeu”, care conferă Bibliei canonice ideea că Dumnezeu este substratul literelor scrise, loc în care limba ebraică are o importanță deosebită, deoarece a fost folosită în crearea lumii, i se scoate în evidență rolul de instrument.

Dar mai avem analizată și sintagma “cartea care conține și menține totul”, de unde textele canonice evreiești au pentru Idel calitatea de a fi “absorbante”, deoarece sau extins astfel încât să poată admite diferite tipologii de influență asupra proceselor din lume, Dumnezeu sau psihicul uman. Ceea ce dezvoltă Idel este ceea ce numește “hermeneutică radicală”, adică atitudinea agresivă față de textul interpretat (ceea ce face ca tipul de deconstrucție inițiat de Derrida să pară o formă moale de radicalism), dar și dizolvarea structurii obișnuite a unui anumit limbaj. Idel consideră că este “radicalism deconstructiv” atunci când elemente conceptuale străine sunt introduse în câmpul semantic al textului, de unde apare și “radicalismul semantic”, astfel că prin întâlnirea a două corpusuri literare diferite își face apariția “hermeneutica intercorporală”, pe când relațiile intracorporale trimit la intertextualitate.

Metodele de extragere a secretelor din textele canonice sunt cea simbolică, alegorică și cea

numerică. Modul simbolic pentru Idel apare în Cabala printr-o dezvoltare mai sistemică care ar explica relațiile dintre modalitățile de a gândi despre divinitate și cele de înțelegere a textelor canonice, și acțiune religioasă. Datorită prezenței simbolurilor în importante corpusuri literare cabalistice, iar unii cercetători pentru Idel au dat Cabalei o interpretare “pansimbolică”, mergând pe direcția trasată de cercetarea lui Gershom Scholem, astfel că pentru școala acestuia nu se poate imagina Cabala fără sublinierea perceperii simbolice a întregii realități. Idel identifică trei tipuri explicative ale apariției simbolurilor în Cabala: atunci când simbolurile ar exprima întâlnirea dintre mistic și divin, apoi, atunci când este vizat discursul ca parte a unei reacții față de procese cultural-religioase, sau atunci când se subliniază întâlnirea dintre cabalist și istorie. Accentul critic al lui Idel cade inevitabil pe alternativa propusă de cercetătorii care presupunea apariția simbolizării pe baza sentimentului unei crize în textul canonic, limba sacră sau tradiție. Adică simbolizarea ar fi modul în care s-a încercat apărarea acelor valori care păreau să fie periclitate de “insuficiența religioasă”. Dar pentru Idel conceptele vehiculate de cabaliști nu au fost afectate de esența experiențelor istorice, ci de teosofia cabalistică. Iar accentuarea excesivă a symbolismului în viziunea lui Idel nu duce decât la anularea unicității și importanței altor curente cabalistice de factură nonsimbolică. Cu toate acestea, simbolizarea a făcut parte dintr-o “încercare” de îmbogățire a valorii încărcăturii textelor canonice decât una de căutare a sensului acelor evenimente istorice care se desfășurau în jurul unui anumit cabalist din

perioada respectivă. Este evoluția internă, subliniată de Idel în întreaga sa operă, și conform căreia ca proces sistemic, sistemul cabalistic să se extindă la nivel teosofic sau hermeneutic. Lucrul acesta face ca o teosofie complexă să ofere un simbolism mai detaliat, iar explicația amănunțită a poruncilor produce un tip de simboluri cu un grad mai mare de complexitate pentru înțelegerea diversității actelor implicate în ritual.

Cabala extatică, în schimb, a operat cu modul alegoric, loc în care se observă abordarea intratextuală (de rearanjare a unităților lingvistice) și abordarea extratextuală (interpretarea unor părți ale Torei, fără să fie generat din introducerea unei terminologii cu o conceptualizare străină de Tora). Pentru Idel odată cu creșterea sau extinderea încărcăturii conceptuale dintr-un corpus, sau corpusuri, metodele exegetice au devenit mai excentrice.

Tora în mistica evreiască are patru forme de mutabilitate: astrologice, escatologice, neoplatonice și combinatorii. Iar Idel subliniază faptul că “actul interpretării” a fost o re-întâlnire, sau chiar re-întâlniri, cu lumea literară absorbită anterior de către mistic, și care la maturitate a abordat-o din unghiuri diferite și radicale.

Astfel că “tradiția” care include transmiterea de informații conceptuale, precise și tehnice, apare în analiza lui Idel, ca un factor mediator între începutul studierii Bibliei și momentul ulterior al interpretării.

Iar trecerea care se produce la sfârșitul secolului al XIII-lea de la transmiterea conceptuală la cea tehnică, experiențială și exegetică, implică o schimbare în natura Cabalei. Idel o consideră o trecere de la abordarea “particularistă” la una “universalistă”.

În hasidism accentul a fost pus pe “oralitate”, comunitatea hasidică este una textuală, se arată ca o îndepărtare de concepțiile cabalistice teosofice generale, spre predici și omilii. Exegeza psihologică a cărților canonice, a conceptelor teosofic-teurgice, este pentru Idel una dintre cele mai originale dintre contribuțiile hasidice la hermeneutica mistică evreiască.

Impactul combinațiilor de litere, asupra misticii evreiești, pe de o parte, și asupra personalităților din gândirea europeană, pe de altă parte, este pentru Idel o evidențiere a acelui contact pe care l-a avut infiltrarea materialului cabalistic în profunzimile gândirii moderne despre limbaj și text.

Perfecțiuni care absorb: Cabala și interpretare este lucrarea prin care se încearcă un tip de abordare care să cuprindă atât “antecedentele evreiești” cât și categoriile care aparțineau cercurilor intelectuale învecinate, iar acest lucru este ridicat la un nivel mult mai înalt față de abordările anterioare, și aduce un plus de cunoaștere acestui univers fascinant care a fost dezvoltat în timp și spațiu de întâlnirile interculturale din Europa.